

A FELVIDÉKRŐL A BÁCSKÁBA – EGY BÁCSKAI SEBÉSZ ÉS CSALÁDJA ÉLETE A 19. SZÁZAD KÖZEPÉN: JAKOBEY JÁNOS

FROM UPPER HUNGARY TO BÁCSKA: THE LIFE OF A SURGEON
FROM BÁCSKA AND HIS FAMILY IN THE MID-19TH CENTURY:

JÁNOS JAKOBEY

OD GORNJE UGARSKE DO BAČKE – ŽIVOT BAČKOG HIRURGA
I NJEGOVE PORODICE SREDINOM 19. VEKA: JANOŠ JAKOBEI

FÁBIÁN BORBÁLA

PhD, történész

Délvidék Kutató Központ, Szeged, munkatárs

fabianborbal@yahoo.com

ÖSSZEFOGLALÓ • A tanulmány célja egy orvos és családja életének bemutatása a 19. századi Bácskában. A Felvidékről származó, 1787-ben Pilisen született nemes Jakobey János (1787–1855) a Pesti Egyetem elvégzése után Nemesmiliticsen lett községi orvos, majd 1820-tól a Kúlai járás seborvosa. A kolera elleni küzdelmének és az *Orvosi Tárb*ban megjelent cikkeinek köszönhetően nemcsak a Bácskában, hanem Magyarország-szerte ismert lett, 1837-ben ezért is választották meg Baja város seborvosává. Az 1840-es nagy bajai tűzvész alkalmával ingyen kezelte a betegeket, de más alkalmakkor is szívesen adakozott. – A katolikus hitre 1811-ben Rozsnyón áttért Jakobey evangélikus feleséget választott magának. Hét gyermekük született Nemesmiliticsen, Újverbázon és Kúlán; közülük öten érték meg a felnőttkort. Hat gyermekének keresztapja Pollermann Ferenc bajai gyógyszerész volt. Fiait először az újverbázi evangélikus gimnáziumba járatta, Bajára költözésük után pedig a bajai gimnáziumba íratta be őket. Leghíresebb gyermeke, Károly festőművész lett, aki első festőműhelyét Baján nyitotta meg. A legidősebb fiuk, Sándor ügyvédként a Bajai Takarékpénztár alapításakor és annak első éveiben jelentős szerepet játszott. 1858-ban városi képviselőnek választották, majd városi ügyész lett. 1861-től a zombori törvényszéken dolgozott. Később vármegyei törvényszéki ülnök, majd az újvidéki bíróság egyik bírója. Életét óbecsei ügyvédként fejezte be. – Zomborba költözése után fiai továbbra is a bajai gimnáziumba jártak. Jakobey János legidősebb gyermeke, Amália, a Bácska első nőegyletének, a Bajai Jótékony Asszonyegyletnek volt a tagja. Legkisebb fia, József vasárus, majd az 1848–1849-es szabadságharcban honvédként harcolt, később az evan-

gélikus egyház pénztárosa lett Budapesten. A Nemzeti Tornaegylet ellenőre és választmányi pótagja is volt. – Jakobey jövedelméből saját házat és szőlőt tudott vásárolni. Mindkét végrendeletében vagyona örököséként feleségét, Koromzay Karolint nevezte meg. Jakobey János a város megbecsült polgáráként 1855-ben halt meg.

KULCSSZAVAK • orvosok, 19. század, Bácska, végrendelet, család, sebész, író, művelődéstörténet

Jakobey János bajai városi sebész (*chirurgus*) halálhíret munkatársa, a városi orvos, dr. Rosenman Pál¹ így jelentette a városi tanácsnak:

„Fájdalmas szívvel kéntelenek a tisztelt Tanács Községet arról értesíteni miszerént Jakobey János seborvosunk, egyébként hivatali segédem két hónapig tartó betegeskedése után életének 68dik évében elhamvadván folyó évi Julius 2 i én fényes gyülekezetü kíséretben eltakarítottott. Született ezen férfú pesti Pilisen – sebészi diplomáját nyeri Pesten 1816-án ezután Nemes–milititsen mint községi orvos működvén – 1820ban a kulai járás seborvosi állomást nyeri el mellyet az akkori karok és rendek folytonos megelegedésével és tiszteleti kitüntetésével visele – 1831–1836ban cholera dühöngéseit páratlan küzdelemmel írtá 1837ben a városi seborvosi állomást vállalta el, ezen pályája alatt ily a’ mint az köz tudomásra vagyon, rendíthetlenül gyógy nemtője volt a’ szenvedő embertársainak” (MNL BKML IV. 1105 B. II. 388/1855.).

Baja város közgyűlésének 1855. augusztus 23-án és 24-én tartott ülésén olvasták fel Rosenman Pál értesítését Jakobey haláláról, és kérését, hogy „elhúnyt sebész úr szolgálati érdemei méltánylásául megelegedési nyilváníását a’ jegyzőkönyvbe igtatni könyörög” (MNL BKML IV. 1103. B. I. 1. 233–234). Mindkét helyen szerepel, hogy betegsége idején Fialla Julius (Gyula)² ingyen helyettesítette Jakobeyt „személye iránti tiszteleti érdekből”. A jegyzőkönyvben így fogalmazták meg a Rosenman által kért elismerést: „elhúnyt Jakobey János sebész hivatali sebészi állomásban úgy – valamint polgári pályán szer-

¹ Rosenman Pál (Magyarnándor, Nógrád m., 1802 – Baja, 1861. jan. 22.) orvos-doktor, a Pesti Egyetemen végzett 1826-ban, 1833-tól Baja város főorvosa (FÁBIÁN 2018. 17–18.).

² Dr. Fialla Jakab, később Julius/Gyula (Hrzsichkov, Csehország, 1807 – Budapest, 1875) evangélikus vallású sebész, 1828-ban a Pesti Egyetemen végzett, 1850-től a Bajai uradalom seborvosa (MNL BKML XV. 33. 14. D. és a gyászjelentése).

zett, átallyános előismerésre méltó érdemei, 's betsületeségi jutalmául" (MNL BKML IV. 1103. B. I. 1. 233-234).

Bács-Bodrog vármegye egészségügyének 19. századi múltjáról keveset tudunk. A Borovszky-féle monográfiában külön fejezetként nem szerepel. Az *Irodalom, tudomány, művészet* című fejezetben sok orvosról olvashatunk; ezek egyike „Jakobei János, seborvosmester, városi és uradalmi orvos Baján" (BOROVSZKY II. é. n. [1909]: 509). A *Bácsmege* című lap 1911-es cikkében Fialla Lajos halála kapcsán mégis azt a megjegyzést tette, hogy Fialla apja is orvos volt, és „a mult század elején Baja egyetlen orvosaként működött" (*Bácsmege* 1911. január 13.: 5), és ezért Baja későbbi nagyjait, például Türr Istvánt vagy Tóth Kálmánt, az ő édesapja, Fialla Gyula kezelte. Ez téves megállapítás, hiszen Türr Istvánnak a nagyapja, Udvary József is sebész volt, s ő volt a városi sebész egészen 1837-ben bekövetkezett haláláig.

A 19. század közepén számos orvos élt Baján. A nagy tűzvész évéből származó összeírás szerint 1840-ben egyik az orvostudományok doktora, hat diplomás orvos, nyolc sebész, illetve borbély dolgozott itt (SCHÖNBERGER 1841: 104). Név szerint ismert orvosok a korabeli kalendáriumokból: a városi orvos dr. Rosenman Pál volt; két izraelita orvos: Broër Adolf és Lemberger Henrik; orvostudor (*doctor*) volt még Sonner József; a városi sebész Jakobey János volt, de rajta kívül még több sebész is működött: Fialla Jakab, Csekrei János, Krajnik László, Kubinszky Antal és Schmidt Antal (SZALKAY-NÉMETH 1846: 342; SZALKAY é. n. [1847]: 179).

A 19. század közepéről egy összeírás is fennmaradt, melyet dr. Rosenman és Jakobey készített. E szerint az összeírás szerint az 1850-es években még három másik orvostudor: Szohner Ferenc, Peplowszky Sándor, Hoffmann Alajos is működött; seborvosok pedig: a bajai születésű Krajnik László, valamint Fialla Gyula, Kubinszky Antal és Peák János. Közülük a legidősebb az ó-kanizsai születésű Peák János volt, aki ekkor 88 éves, és aki 1786-ban végzett a Pesti Egyetemen. Az arany érdemjelt kiérdemlő gyógyító 1850-ben költözött Zomborból ide; menekültként, valószínűleg a vejénél, Krajniknál lakott. Hoffmann nem praktizált, hanem a városi gimnáziumban tanított fizikát, történelmet és német nyelvet. A legrégebb óta Krajnik, a járási seborvos működött Baján. Őt dr. Broër követte 1817-től. A városi főorvos 1833-tól Rosenman volt. Két gyógyszerész – és több segédgyógyyszerész – is élt itt, mivel két gyógyszertár is működött a városban. Két baromorvos; a nyolc diplomás szülésznő közül ketten izraeliták voltak, rajtuk kívül nyolc szülésznő diploma nélkül működött a köznép között (MNL BKML XV. 33. 14. D.).³

³ Az iratot Borsay Jenő is felhasználta (BORSAY 1938: 4).

A JAKOBEY/JACOBELI CSALÁD

Jakobey János életútja nem Baján kezdődött, nem is a Bácskában. Felvidéki nemesi családban született, a bácskai nemesi családok 1841. évi összeírásában az akkor Baján lakó Jakobey nem szerepel, de az ugyanitt dolgozó orvostár-sa, a szintén nemesi származású dr. Rosenman Pál sem található meg a listán (DUDÁS 1896).

A családi hagyomány szerint csehországi eredetűek, és a fehérhegyi csata után költöztek Magyarországra, de már 1593-ból is ismert egy Jakobei András vágbesztercei lelkész (HELLEBRONTH 1912: 49). Több családtag is evangélikus lelkész volt.

1670-ben I. Lipót adományozott nemességet és címert Jakobaei Andrásnak és két testvérének: Györgynek és Jakabnak, amit 1671-ben Hont megye ki is hirdetett (KEMPELEN 1913: 223; HELLEBRONTH 1912: 49–50).

A Jakobey család címere – a nemesi oklevél részlete
(Jakobey István leszármazottjainak tulajdona)

Jakab és utódai Trencsén vármegyében éltek. György Jakobey János őse volt. Jakobey János nagyapja, Pál nemességét 1740-ben igazolták, és ő volt, aki Nógrádból Losoncra, Hont megyébe költözött. A nemesi oklevélen Jacobaeiként szerepel a családnév, és a család címere: „kék pajzsban, zöld dombon korona, melyen lúdtollat és három piros rózsát tartó vörös mezü balkar nyugszik. Sisakdísz: természetes színű lúd, jobbjában gömböt tartva” (HELLEBRONTH 1912: 50).

Jakobei Pál ezüstműves első feleségétől, Kordik Esztertől 1749-ben Losoncon született Dániel fia. Ő Losoncon és Kecskeméten tanult, patikát szeretett volna nyitni. Apja halála miatt a szirági uradalomban lett íródeák négy évig, majd Pilisen lett nótárius. 1783-ban Bodonyban kötött házasságot lászlófalvi Ördög Annával. Hellebronth szerint második gyermekük, Zsuzsanna 1791-ben Tótkomlóson született. Jakobei Dániel 1801-ben halt meg (HELLEBRONTH 1912: 50).

Theodor Bernhard Rudolf Blätterbauer: Jakobey János,
1847 (Jakobey István leszármazottjainak hagyatéka,
Türr István Múzeum, Baja)

Családnevét Jacobeiként vagy Jakobeýként is használta Jakobey János. *A magyar írók élete és munkái*k című lexikonba Jacobei Jánosként került be (SZINNYEI 1897: 253). Az 1831-ben az *Orvosi Társban* megjelent első értekezésében a szerző megnevezése: „Jacobaei János, Ns Bács vármegye’ r. seborvosa” (JACOB AEI 1831: 2007). A bajai levéltári iratok közt több aláírása is fennmaradt, például 1838-ból „Jacobai János Város seborvossa”, vagy 1848-ból „Jacobei János Városi tisztii seborvos” változatban.⁴

ÉLETE

1787. február 7-én született Pilisen a losonci születésű Jakobei Dániel és lászófalvi Eördögh Anna gyermekeként. Nem sok időt tölthetett itt, mert Zsuzsanna nevű testvére 1791-ben már Tótkomlóson látta meg a napvilágot

Rozsnyó (Fábián Borbála gyűjteményéből)

⁴ A továbbiakban, ha a szöveghűség nem indokolja, akkor a Jakobey vezetéknévet használjuk.

(HELLEBRONTH 1912: 50–52). Itt tanulhatott meg szlovákul is. 1850-ben három másik nyelven is beszélt: magyarul, németül és rácul. 1814-ben, 27 éves korában kezdte meg sebészi tanulmányait a Pesti Egyetemen, mégpedig a Békés megyei Tótkomlósról, özvegy édesanyja ugyanis ott lakott (SIMON 2013: 318). 1816-ban végzett a Pesti Egyetemen, ugyanabban az évben, mint amikor a bajai gyógyszerész, Pollermann Ferenc is.⁵

**Theodor Bernhard Rudolf Blätterbauer: Jakobey János felesége,
Koromzay Karolin, 1847 (Jakobey István leszármazottjainak
hagyatéka, Türr István Múzeum, Baja)**

⁵ Pollermann Ferenc (Baja, 1795 – Baja, 1870) gyógyszerész, a bajai Üdvöztőház címzett patika tulajdonosa. Felesége 1820-tól Radány Borbála (1803–1879) volt. Bertalan fiuk (1840–1914) is gyógyszerész lett.

János 1811-ben Rozsnyón katolizált. 1818-ban, amikor megnősült, evangélikus feleséget választott magának: Koromzay Karolint. A késmárki születésű Karolin ekkoriban zombori lakos volt, ezért esküdtek itt, november 26-án a katolikus templomban. Az esküvői tanúik Asbóth János és Piukovics József voltak. Jakobey ekkor már Nemesmiliticsen lakott, és az első gyermek születési anyakönyve szerint sebészként dolgozott. Hét gyermekük született, közülük kettő még gyermekkorában meghalt (HELLEBRONTH 1912: 50–52).

1821-től tizenhat évig volt a Telecskai járás sebésze. Újverbászon, majd (1825-től egészen biztosan) Kúlán laktak. Kúlán 1820-tól már gyógyszertár is működött (FÁBIÁN 2012a). Ennek első vagy egyik első gyógyszerésze nemes Pollermann Ferenc volt. (Újverbászon csak 1861-ben nyílt patika.) Pollermann Ferenc feleségével 1823-ban Kúlán lakott, ahol az anyakönyvek tanúsága szerint keresztszülők lettek (SCHERER–FREIDRICH 2007). Amália kivételével a többi hat Jakobey gyermek keresztszülei Pollermann Ferenc és Radány Borbála. A két család közötti kapcsolat szoros lehetett, mivel Pollermannéknak húsz év házasság után, 1840-ben született egyetlen gyermekük keresztanyja Jakobey Amália lett. Pollermann Ferenc 1833-ban visszaköltözött szülővárosába, Bajára, ugyanis ebben az évben meghalt – az akkoriban egyetlen – bajai gyógyszertár vezetője, Heinrich György, aki után átvette az Üdvözítőhöz címzett patikát (FÁBIÁN 2012b).

Az újverbászi református és evangélikus templom
(Fábián Borbála gyűjteményéből)

1837. május 27-én hetvenéves korában halt meg Udvary József, Baja város seborvosa, Türr István tábornok nagyapja (KFL I. 1. D. Baja – belvárosi halotti anyakönyv). Jakobey megválasztásáról dr. Rosenman Pál tudósította az *Orvosi Tárat* 1838-ban (ROSENMANN 1838: 346). Ebben az évben ketten is pályáztak a városi sebészi állásra. A tanács Jakobeyt választotta, mert „több évekről gyakorlati ügyessége által szép hírt szerezvén magának a’ megyei közönség bizodalomára: meglelégedésére érdemeztetett, mind az hogy a’ közfájdalomunkra elhúnyt érdemes néhai Udvary Józsefnek a’ közbizodalomnál fogva méltó utódúl nem más mintegy sokévekgi orvosi gyakorlat által ügyessé vált férfiú avattatnék” (MNL BKML IV. 1001. I. 13. 63. sz.). Jakobey az állást 1838. október 1-jétől töltötte be.

Baja városában a 18. századtól ispota is működött, amely dr. Rosenmannak köszönhetően 1835-től egyben kórház is volt. Ennek betegeit a két városi orvos, Rosenman és Jakobey látta el. A bajai Remete Szent Pál Kórintézet 1837–1838. évi működéséről készített hivatalos jelentést mindketten aláírták (MNL BKML IV. 1001. II. 61/1839.). Az 1849–1850-es évről készített egészségügyi jelentés statisztikai részét szintén mindkét orvos neve jegyzi; Jakobey tisztsége ekkor: „Jakobey János Baja Város és Kórház rendes seborvosa” (MNL BKML IV. 1103. A. II. 123/1851.). A kórház iratai közül fennmaradt az 1836–1844 közötti évekből a bajai kórházbeli betegek és gyámoltalanok jegyzőkönyve. Ennek végén az 1844-es összefoglaló statisztikát a kezelt betegekről szintén mindketten aláírták; itt Jakobey aláírása: „Jacobei János ugyanazon Városi seborvos” (MNL BKML VIII. 801. 128. D.).

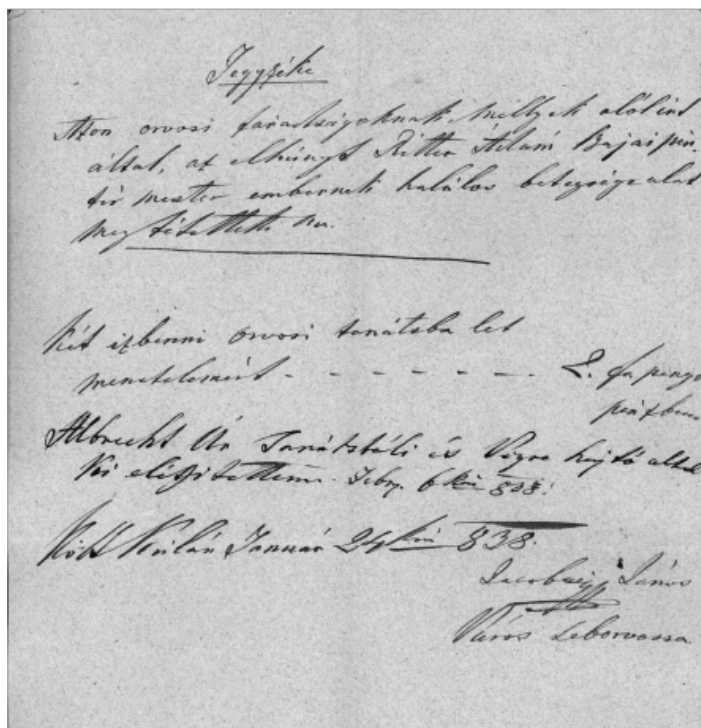
Ismertségéhez hozzájárult, hogy különös orvosi eseteiről 1831-től kezdve rendszeresen jelentek meg cikkei az *Orvosi Tár* című folyóiratban. A magyar orvosok és természetvizsgálók gyűlésein nem vett részt, bár a bajai orvosok közül az első és a negyedik gyűlésen dr. Broër Adolf, a hatodik pécsi gyűlésen pedig Rosenman Pál is jelen volt (CHYZER 1890). A pécsi nagygyűlésen a közegészségügy rendezésére indított adakozásba a bajai orvosok is bekapcsolódtak; Rosenman egy aranyat, Broër Adolf két forintot, Jakobey János, Lemberger Henrik és Krajnik László pedig egy-egy forintot küldött a szervezőknek (HALÁSZ 1847).

Baja társadalmi életében is cselekvő módon vett részt. 1838-ban a bajai lövészegylet tagja lett (TIM 55.348. 1.). A Bajai Takarékpénztár létrehozásában a lövészegylet tagjai is részt vettek, ezért ezzel is magyarázható, hogy nemcsak ő, hanem két gyermeke, Sándor és Amália is szerepel a takarékpénztár első részvényesei között. 1862-ben már egyikük sem részvénytulajdonos (BAJAI TAKARÉKPÉNZTÁR 1863).

1839-ben a bajai Remete Szent Pál Kórintézet javára az újévi üdvözletek megváltásakor negyven krajcárt adományozott. Ez átlagos adománynak te-

kinthető, többen csak tíz krajcárt adtak. Negyven krajcárt általában a városi tanácsnokok ajánlottak fel a nemes célra; Türr Jakab viszont csak húsz krajcárt adományozott (MNL BKML XII. 81.). Az újévi üdvözletek megváltása a reformkorban kezdődött egy korabeli szokás kiváltására, illetve adományok gyűjtésére. A Bácskából csak Bajáról maradtak fenn nyomtatott megváltási névsorok három különböző évből is; a két másik névsor Jakobey városba költözése előtti években készült: 1836 és 1837 újévéhez kapcsolódva (FÁBIÁN 2010). Más célokra is adományozott; 1845-ben a Szepes megyei éhezők számára a *Pesti Hirlap*nál indított adakozásra egy forintot küldött.

1840-ben az *Orvosi Társban* „Baja városa és azon nevű uradalom sebésze”-ként szerepel (JACOBEI 1840: 129). Ebben az évben volt a nagy bajai tűzvész, és bár a bajai orvosok és sebészek is kárt szenvedtek, a tűzkárosultakat és a szegény betegeket díjmentesen kezelték (SCHÖNBERGER 1841: 46). Az 1839-ben Schuster János tanár emlékére létrehozott alapítvány, melyet az idős és szegény orvosok, az orvosok özvegyei és árvái részére alapítottak, országos

Jakobey orvosi jegyzéke Ritter Ádám betegségével kapcsolatban 1838-ból (MNL BKML IV. 1005. 623/1838.)

gyűjtésébe a Bács megyei orvosok és gyógyszerészek is bekapcsolódtak; így például a Baján élők közül Pollermann Ferenc 12 forint 30 krajcárt, dr. Rosenman Pál 5 forint 50 krajcárt, dr. Broër Adolf 5 forintot, Jacobey János 2 forint 30 krajcárt, Fialla és Kubinszky seborvosok ugyanennyit, Bozsek József segédgyógyyszerész 1 forint 40 krajcárt, Krajnik László pedig 1 forintot adományozott a nemes célra (*Orvosi Tár* 1840. december 20.: 398). Az orvosok közti együttműködésre utal az is, hogy az *Orvosi Tár* közlése szerint Krajnik László, Jakobey és még néhány Bács megyei orvos tapasztalataikat egymás

Orvosi bizonyítvány

Hogy Sajlinger Sándor nagyon kimerült és több légi
 spikmester ember mintán kell vinták - helytől
 miest korbantalmi - jelsze legko igazatid meg ki,
 majd sona által fulladástól kikomen spand
 v. K. d. örsnyheli fel fogadára alkalmat
 lan legyőn - által bizonyítom.

Baján 24. Aug 1848.

Jacobey János
 Nagy Spakchelmi Baj
 Orvos Sebvarosa.

Mintán Brokman Mintán bajai profesor ki
 most vaggente 1848. évi Eötvös felgyorsalatt
 fulladkaja hiányheli által ostromolta kell is
 okon kizsajgnak kell helyt v. spandesi al
 tal sokkó spandulda miest kaji. orvososa
 hitelosen bizonyítom. Baján December
 29. ki 1848. évi Eötvös.

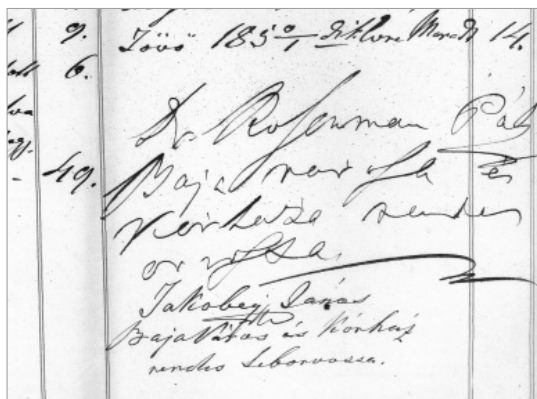
Jacobey János
 Orvosi direktor
 Sebvarosa.

Két orvosi bizonyítvány Jakobeytől (MNL BKML IV. 1002. p. sz. n. / 1848.; MNL BKML IV. 1103. A. II. 703/1851.)

közt megosztották (KRAJNIK 1845: 397). Jakobey Jánosnak egy tucat cikke jelent meg különböző kóresetekről az *Orvosi Tárb*an. A bajai levéltár iratai töredékesen maradtak fenn 1848 előttről, ezért kevés irat tanúskodik róla. Ezek egyike, hogy 1838-ban Ritter Ádám betegségével kapcsolatban kétszer is konzíliumon vett részt, amiért két pengő forintot kapott (MNL BKML IV. 1005. 623/1838.). Egy másik irat arról szól, hogy 1848-ban mint Bergman Márton bajai tanító háziorvosa bizonyítványt adott betegségéről (MNL BKML IV. 1103. A. II. 690/1851.). 1849-ben Bende József kádárlegény betegsége miatt kérte a honvédek közé sorozás alóli felmentését, betegségét Jakobey igazolta (KEMÉNY 2008: 625).

Fizetéséről 1848 előttről csak egy adatot találtam. Az 1846–1847-es évben ugyanannyi volt az illetménye egy évre, mint 1851-ben: 120 pengő forint (MNL BKML IV. 1407. G.). A városi főorvos, Rosenman 200 pengő forintot és 6 öl tűzifát keresett évente. A járási seborvos, Krajnik László járandósága 300 pengő forintot tett ki. 1851-ben az uradalmi seborvos Fialla Gyula volt, akinek javadalma 4 öl tűzifa (MNL BKML XV. 33. 14. D.). Jakobeynek 1854-ben már 250 forint volt a fizetése (MNL BKML IV. 1407. G.).

Nem találtam adatot arra, hogy mikor vásárolta meg a bajai házat, de valószínűleg már 1840-ben itt lakott családjával. A belvárosi ház helyét nem sikerült a rendelkezésre álló hiányos térképen beazonosítani, mert épp a szükséges térképszelvény hiányzik. Az összeírások szerint a református templom közelében lehetett, feltehetőleg a Kéményseprő utcában. Az 1855. évi végrendeletének egyik tanúja Brigly József bajai kéményseprő volt, aki a Kéményseprő utcában lakott. A bajai ferencesek háztörténetének feljegyzései szerint az 1840-es nagy tűzvészben a Kéményseprő utca felső része megmenekült a

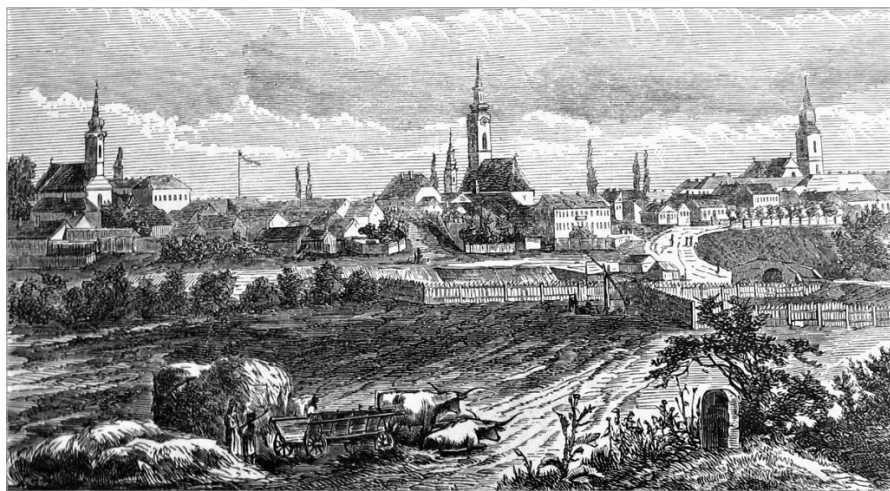
Az 1851. évi kórházi jelentés végén
a két bajai orvos aláírása (MNL BKML IV. 1103.
A. II. 123/1851.)

lángoktól (BAJAI DOLGOZATOK 2000: 468). Az utca elején álló református templom sem vált a tűz martalékává (KEMÉNY 1951: 9–10).

Jakobey János feleségének neve a bajai városi iratok közt nem bukkan fel. Az 1837-ben alakult városi nőegyletnek sem volt tagja, csak az idősebb lánya. Evangélikus hitét gyakorolta. Ennek egyik fennmaradt emléke, hogy amikor 1840-ben a bajai evangélikus egyházközség megalakult, akkor az alapítók egyike „Frau Jakoby” volt négyforintnyi adománnyal (KEMÉNY 1951: 8).

A gyerekeik nevelésében az evangélikus hit is szerepet játszhatott, de az is lehet, hogy csak praktikus okok játszottak közre abban, hogy amikor Kúlán laktak, a szomszédos faluban az újverbászi evangélikus gimnáziumba írták be a két fiút (SZEKERES 1938: 5). Jakobey Károlyról életrajzírója jegyezte fel ezt az adatot, de minden bizonnyal bátyja, Sándor is ide járt. Az újverbászi gimnáziumnak a 19. század első felében nem volt nyomtatott értesítője. Az újverbászi evangélikus gimnáziumot 1822-ben alapították, de csak 1835-ben lett saját épülete. A négyosztályos iskolába járó gyermekek összlétszáma 49–64 fő között mozgott, akiket egy tanár tanított a helyi lelkészek segítségével. 1838-tól már két tanára volt. Ebben az évben tért haza a bécsi egyetemi tanulmányait végző Becker Jakab. Az igazgató 1828–1836 között Abaffy Károly volt, akit tisztségében Godra Mihály követt (KOVALSZKY 1895: 14).

A bajai gimnázium 1815-től kezdve már saját épületben működött. Az 1814–1815-ös tanévtől hatosztályos városi gimnáziummá nőtte ki magát, amelyben ferences tanárok tanítottak, mégpedig minden évfolyamon más-

Baja városa a 19. század közepén
(CZIRFUSZ 1866: 481)

más tanár. A 19. század első felében több mint háromszáz tanulója volt tanévenként a tanintézetnek egészen az 1840-es nagy bajai tűzvészig, miután 241 főre csökkent a diákok létszáma. De az 1844–1845-ös tanévtől már ismét 300 fölé emelkedett diákjainak száma (KAIZER 1927: 2). Jakobey János Bajára költözésük után íratta be fiait a bajai gimnáziumba.

Jakobey János 1855. július 20-án halt meg; temetése a következő napon volt. Közösségen belüli megbecsültségét az is mutatta, hogy a gyakorlattól eltérően Heroldt János plébános temette el, míg általában a káplánok végezték a temetéseket. A bajai Rókus temetőben lévő sírjára a család vörös kőkeresztet állíttatott, mely 1936-ban még megvolt (BORSAY 1936: 2).

VÉGRENDELETE(I)

Jakobey Jánosnak két végrendelete is fennmaradt. Az első végrendelet 1853-ból származik, a második pedig halála előtt egy hónappal, június 29-én íródott:

I.

„Életemben szerzett vagyonomból – tudván hogy az ember halandó, halálom esetén a' következő rendelést teszem.

1. Lelkemet Istennek ajánlva testem tisztességes egyszerűséggel takarításék el.

2.szor Akarom hogy özsves vagyonomat szeretett Nőm született Koromzay Karolina halálom után élte fogytaig ki zárólag birhassa; annálfogva őt, nevezett nőmet özsves vagyonom átallányos örökösivé teszem 's rendelem.

Kelt Baján Julius hó 4.dik napján

Jakobeÿ János
Baja Város seborvossa”

II.

„Végrendelet,
Melly szerint halálom után hátramaradandó vagyonom iránt következőleg rendelkezem:

1ör míg szeretett nőm született Koromzay Carolina élni fog, addig özsves vagyonom, szabad tetszése szerint kezelve, az ő birtokában maradjon, 's belőle éljen.

2or Nőmnek az élők közöli elköltözése után a' fennmaradandó vagyomból először is Amalia leányomnak – ki öregségemben ápolóm volt – pengő 500 forintot fizetessenek ki [.]

3or Szerencsétlenül férjezett Laura leányomnak – tekintvén hogy férjhezmenetelekor már pengő 400 frot kapott – a' vagyontömegből még 100 pengő forint adassék ki.

4. Ezekenk, és az adósságok, s' minden terhek levonása után fennmaradandó vagyon tömeg mindannyi öt gyermekeim : Amalia, Sándor, Károly, Laura és József között egyformán osztassék fel –

5. Azonban Laura leányomat illetendő Rész – ide értve a' 3ik pontban részére rendelt 100 pftot is – Takarékpénztárba , vagy egyéb ként biztosan helyeztessék el, s' ő annak jövedelmét huzza , de neki , vagy éppen mostani férjének Gaál Jánosnak a' tőke maga ki ne adassék .

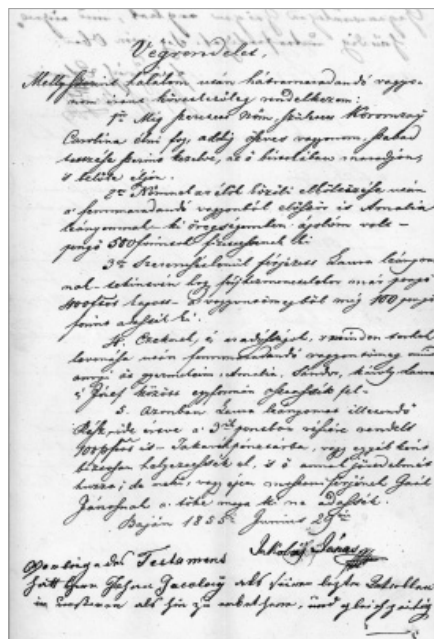
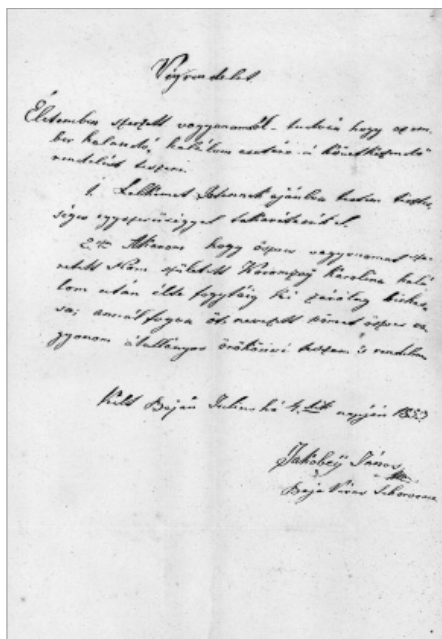
Baján 1855. Junius 29én

Jakobeÿ János

két tanú : Fridrik ?, Josef Brigly”

(MNL BKML IV. 1002. R. I. 5. 81. sz.).

A két végrendelet közül az első valószínűleg betegsége idején íródhatott, amikor úgy gondolta, hogy nem éri meg a következő napot. Ezen a végrendeleten nem szerepel tanúk aláírása, így nem tekinthető hiteles végrendeletnek. A második végrendeletet valószínűleg nem saját kezűleg írta, de az aláírása

Jakobey János két végrendelete (MNL BKML IV. 1002. R. I. 5. 81. sz.)

akkor készült, amikor a két tanú is jelen volt. A végrendeletek különlegessége, hogy ezeken maradt fenn a pecsétje, amin a családi címer és monogramja is szerepelt. Az irat felzete szerint kinyitására nem Jakobey halála évében, hanem 1860-ban került sor két gyermeke: Jakobey Sándor és Farkas Amália jelenlétében.

GYEREKEI

Hét gyermekükből kettő nem élte meg a felnőttkort. Az 1825-ben Kúlán született Teréz Borbála 1831-ben ugyanott halt meg. A legkisebb gyermek, az 1831-ben Kúlán született Imre Ágoston hét évvel később, 1838-ban Baján távozott az élők sorából. Imrét a helyi plébános, Bartók Mátyás temette.⁶

Theodor Bernhard Rudolf Blätterbauer: Jakobey Amália, 1847
(Jakobey István leszármazottjainak hagyatéka, Türr István
Múzeum, Baja)

⁶ Hellebronth Károly szerint 1837-ben halt meg a legfiatalabb gyermek. A bajai anyakönyv szerint 1838-ban (KFL I. 1. D. Baja-belváros halotti anyakönyve).

JAKOBEY AMÁLIA

1819. október 31-én Nemesmiliticsen született, keresztanyja az ómoraviczai Piukovics József táblabíró felesége, Németh Katalin volt (KFL VIII. 8. b. Nemesmiliticsi r. k. születési anyakönyv).⁷ Húszéves korában a bajai jótékony asszonyegyesület, vagyis a bajai nőegylet tagja lett, mert akkor négy kisaszszonyt is a tagok közé választottak (Jelenkor 1839. január 9.: 9).

1854-ben a bajai református templomban ment feleségül alsó-takácsi Farkas Pálhoz (Nagydorog, 1810 – Vác, 1891), aki 1854-ben már özvegy; a foglalkozása ekkor haszonbérelő, és Baján lakik. (1890-ben jószágigazgatóként említik nevét.) Esküvői tanúik az eskető református pap, Herczeg Benjamin, továbbá Telegdi Sándor és Pollermann Ferenc gyógyszerárosok voltak.⁸ Szalkszentmártonban 1862-ben született Katalin (Katica) nevű lányuk. Gyermekük: Emil, Mária, László, István, Ilona, Katalin és ifj. Farkas Pál (1858–1890), aki a Duna Gőzhajózási Társaság kapitánya volt.

Jakobey Amália Vácott halt meg 1890. július 5-én. A gyászjelentése szerint evangélikus szertartás szerint temették el a református temetőben. Unokája írta meg a Jakobey család történetét a *Családtörténeti jegyzetekben* (HELLEBRONTH 1912).

JAKOBEY SÁNDOR

1823-ban született Újverbászon, de mivel ott nem volt katolikus templom, ezért Kúlán keresztelték meg (HELLEBRONTH 1912). Három keresztnévet kapott, de a János és a Ferenc nevet nem használta. Középiszkolai tanulmányait valószínűleg öccséhez hasonlóan az újverbászi gimnáziumban végezte. Egy éven át, az 1836–1837-es tanévben a bajai gimnázium első humanista osztályába is járt. Eminens tanuló volt. Tanára Angyal Január volt (III.BGI). 1840–1841-ben magántanulóként a pécsi jogakadémián jogtudományi vizsgát tett (KOPCSÁNYI 1897: 102). Ügyvéd lett, és Baján lakott. 1847-ben szerepel Fényes Elek *Magyarország leírása* című könyvének előfizetői listáján (FÉNYES 1847: 500). 1848-ban megyei esküdtnek választották (*Pesti Hírlap* 1848. május 20.: 459). 1849-ben a felsőjárásbeli esküdtek egyike (*Közlöny* 1849. április 15.: 293). Egy 1849. év végi jegyzék szerint Temesvárott is volt (MNL BKML IV. 1105. A. II. 1849. végi névjegyzék).

Az 1847-ben alapított Bajai Takarékpénztár segédkönyvvezetője volt 1848-tól. Az 1850-es években a takarékpénztár ellenőre (VAHOT 1854: 343; FRIEBEISZ 1856: 169). Az 1850-es évek első felében ügyvédként a takaré-

⁷ Piukovich József (Kúla, 1774 – Nemesmilitics, 1842) felesége dömötöri Németh Katalin (Nagyunyom, 1791 – Pest, 1824) volt (Gáspár Zsolt Gábor kutatásai).

⁸ Bajai református házassági anyakönyv (1811–1857).

pénztár pereit is vitte, 1859-ben leköszönt tisztségéről (BERNHART 1898: 26). 1857-ben „Jacobei Sándor, Baján” (Pesti Napló 1857. július 28.: 1) bejegyzéssel a trieszti „Első magyar általános biztosító társulatnak” is részvényese volt.

Édesapjához hasonlóan a bajai lövészegylet, majd annak 1853-as újjászervezésétől kezdve választmányi tagja is, 1860-tól jegyzője (Bajai Közlöny 1860. április 29.: 70). Felesége, Jakobey Etelka neve is szerepel az egyik évben – 1859-ben – a bajai nőegyletnek az óvoda javára szervezett újévi üdvözletek megváltása 103 adakozója között – harminc krajcárral (MNL BKML XV. 33. 10. d.).⁹

1852. május 24-én vette feleségül Treiber Etelkát (Adelheid) (1831–1867) Baján. A gyerekeik születési anyakönyvében mindig más házszám szerepel, valószínűleg bérelték lakhelyeiket. Édesapja halála után az övé lett a családi ház, a városi iratokban ugyanis ő szerepel tulajdonosként. Az 1857-es népszámláláskor a feleségével, Etelkával és négy gyermekével: Józseffel (1853), Ilonával (1855), Dezsővel (1856) és Etelkával (1857) itt lakott (MNL BKML IV. 1105. G. Belváros). A Borsay- (MNL BKML XV. 33. 1. d.) és Hellebronth-féle (HELLEBRONTH, 1912) forrásokban szereplő, 1854-ben született Mária nevű gyermeküket a bajai katolikus anyakönyvben nem találtam. Gyermeküknek három keresztnévet is adtak, a keresztyanjuk Etelka testvére, Treiber Júlia volt.

1853-ban a Szerb Vajdaság és Temesi Bánság területére kinevezett ügyvédek egyike (Budapesti Hírlap 1853. október 30.: 1424). Az 1856. évi naptár szerint a bajai járás területére kinevezett 15 ügyvéd egyike (TÓTH-BRASSAY-GALGÓCZY é. n. [1855]: 292).

1858-ban a városi képviselők közé választották (MNL BKML IV. 1103. B. 1858. évi jkv. máj. 12. 185. sz.). Az augusztus 2-ai városi tisztviselő-választáson ügyésznek jelölték, és meg is választották (MNL BKML IV. 1103. B. I. 4. 221. sz.). Szeptember 1-jén jegyezték be a városi jegyzőkönyvbe, hogy Baja önálló város lett (nem mezőváros többé). A hónap végén felolvasták, hogy a kerületi hatóságok jóváhagyták a tisztviselő-választás eredményét; Jakobey Sándor 600 forint fizetéssel városi ügyész/ügyvéd lett (MNL BKML IV. 1103. B. I. 4. 279. sz.). 1861-ig árvaszéki ülnök is volt (MNL BKML IV. 1108. III/B. 2. 1860. év. 7. sz.). Városi ügyvédként nemcsak a városi pereket vitte, hanem a bajai uradalom megvásárlására vonatkozó tárgyalásokat is gróf Zichy-Ferraris Bódoggal. Baja ugyanis 1858-ban szabad város lett, de a bajai uradalom – és a város földjei – a földesúr tulajdonában maradtak. A város ezeket 1862-ben tudta megvásárolni.

⁹ „Névsora azon jótevőknek kik a bajai »Nőegylet« felügyelete alatt álló kisdéd-óvó-intézet pénzalapjának növelésére az 1859 újévi üdvözlések megváltása által kegyeskeblűleg járulának.”

1861-től a zombori törvényszéken dolgozott (Pester Lloyd-Kalender 1862: 25). 1863-tól a telekkönyvi hivatalnál kap munkát (MNL BKML IV. 1407. G.). A kiegyezés évében, 1867. június 3-án vármegyei törvényszéki ülnöknek választották meg (Budapesti Közlöny 1867. június 15.: 835). Felesége Zomborban halt meg.

Második feleségével, özvegy Kerdl Magdolnával (1836–1925),¹⁰ Zomborban kötöttek házasságot 1872. április 22-én (KFL VIII. 8. B. Zombor). Második feleségének az előző házasságából származó gyermekeit is közösen nevelték; egyikük, Obaleczky Hugó jogi tanulmányai után bíró lett. 1872-től az újvidéki törvényszék egyik bírója (Budapesti Közlöny 1871. december 24.: 6483). Kerdl Magdolnától két lánya született: Izabella és Berta. Mindkét fia a bajai királyi katolikus főgimnáziumba járt; Dezső fia 1867 és 1875 között (BÁNDL 1875: 35). Utóbbi visszatért Bajára, mivel 1885–1887 között a Baja Városi Kereskedelmi és Ipariskola ideiglenes tanára volt.

Jakobey Sándornak 1873-ban a Bajai Takarékpénztár – mivel nem törlesztette a felvett kölcsönt – elárvereztette bajai szőlejét (Budapesti Közlöny 1873. október 31.: 4289). 1877-ben a többi bajai ingatlan: a ház és a hat hold szőlő, valamint a szántóföld is árverésre került (Budapesti Közlöny 1877. augusztus 9.: 6354). A szőlőben gyümölcsstermesztéssel is foglalkozott, Sebők József 1858-ban a bácskai kertek bemutatásakor kiemelte, hogy itt található a legszebb görögdinnyék (SEBŐK 1858: 241). Nem véletlen tehát, hogy 1860-ban a Magyar Kertészeti Társulatnak is tagja lett (Kerti Gazdaság 1860. június 30.: 567). A szőlejében egy kétszobás ház is állt konyhával (MNL BKML IV. 1414. Házadó 1871. év).

1876-ban Óbecsére költözött, ahol ügyvéd lett, és felvették a szabadkai ügyvédi kamarába is (Magyar Themis 1876. április 6.: 111). Nevét a 19. század közepén több könyv, illetve folyóirat előfizetői közt is megtaláljuk. A jótékonyág – amikor anyagi viszonyai megengedik – számára is nagyon fontos, akárcsak a hazafias célok támogatása. Például 1867-ben az aradi vértanúk emlékművére egy forintot adományozott (MNL BKML IV. 1105. B. 1115/1867). 1882-ben Munkácsy Mihály Krisztus-képének megvételére országos gyűjtés indult; az Óbecséről is adományozók listáján Jakobey Sándor neve is szerepel (Pesti Napló 1882. március 9.: 2).

1888. november 18-án Óbecsén halt meg.

¹⁰ Hellebronthnál tévesen Kerndlként szerepel a vezetékneve (HELLEBRONTH 1912: 52).

JAKOBEY KÁROLY

Jakobey János leghíresebb gyermeke. Szekeres Margit könyvében tévesen jelent meg róla, hogy Károly Imre volt a keresztnéve (SZEKERES 1938: 5), az eredeti anyakönyv szerint ugyanis: Károly János. Az 1896-ban kiadott *Allgemeines Künstler Lexikon*ban a Károly név csak rövidítve szerepel: „Jakobey, C. Johann” – megjegyezve, hogy Kúlán született magyar festő (MÜLLER 1896: 253).

A bajai gimnáziumban tanára Torma Izidor volt.¹¹ Jakobey Károly a harmadik osztály után félbehagyta tanulmányait (MNL BKML VIII. 54. 4. k.). 1839-től festészetet tanult a pesti Marastoni Jakab-féle Első Magyar Festészeti Akadémián, 1845-től a bécsi festészeti akadémián, majd később Waldmüllernél. Tanulmányai után, 1851-ben visszatért Bajára. Itt nyitotta meg első műtermét, amelyről a *Hölgyfutár* is beszámolt (Hölgyfutár 1853. május 14.: 384), és ahol portrékat, oltárképeket és történeti festményeket készített. Egy másik híradás szerint tájképeket is festett, és „Baján létező műtermét igen sűrűn látogatják”, mégis a város elhagyására készült, hogy tanulmányait folytassa. Úti célja Franciaország volt (Hölgyfutár 1853. május 31.: 432). Az irodalom, a társas élet, a művészet és a divat körét bemutató közlönynek azért is lehettek minderről pontos információi, mivel az egyik szerkesztője, Tóth Kálmán bajai születésű költő volt, aki a festő öccsének, Jakobei Józsefnek osztálytársa volt. A bajai műteremre Donáth Gyula bajai származású orvos, egyetemi tanár is emlékezett, sőt visszaemlékezése szerint első gyermekkori emlékeinek egyike volt, hogy Jakobey Károly portrét fest róla két és fél éves korában, azaz 1852-ben. Emlékei szerint a festőműhely a nagyásártéren lévő házuktól balra helyezkedett el (DONÁTH 1940: 6).

Jakobey János büszke volt festő fiára. Szana Tamás jegyezte fel Valentiny Jánosról, hogy Baján tanult, ahol nagybátyjánál, Jakobey orvosnál lakott. Károly Bécsből több rajzot küldött haza, és „az öreg Jakobey ezeket esténként előszedte s dicsekedve mutatta a család tagjainak” (SZANA 1889: 226).

Károly 1854-ben költözött el Bajáról Pestre. 1861-ben megnősült, és 1891-ben Budapesten halt meg. A *Vasárnapi Ujság* róla szóló nekrológiájában azt írta, hogy „bajai születésű festő” (Vasárnapi Ujság 1891. július 2.: 494) volt.

¹¹ Torma Izidor (Tata, 1804 – Dunaföldvár, 1882) ferences szerzetes, tanár, orgonista, 1833-tól tanított a bajai gimnáziumban, majd Dunaföldvára került. Később baracsi plébános lett (A Hon 1882. április 11.: 2). Egy másik nekrológiájában azt írták róla: „nagyimveltségű, a klasszikus és modern tudományokban jártas férfiú” volt (Vasárnapi Ujság 1882. április 16.: 254).

JAKOBAY LAURA

Laura Zsuzsanna néven született 1828. augusztus 10-én Kúlán. 1850-ben férjhez ment Gál (Gaal) Jánoshoz,¹² esküvői tanúik Horváth Antal és Pollermann Ferenc voltak.

A rémi szálláson éltek. Részeses férje többször bántalmazta, megverte, ezért 1855. január 31-én a Szentszékhez beadta kérelmét, hogy férjétől – ágy és asztaltól – elválasszák (KFL I. 2. A. Baja, Peres iratok 280. sz.). Ez azonban nem történt meg, mert a tárgyaláson kibékültek, férje ugyanis ígéretet tett megjavulására. Gál János hét évvel később tuberkulózisban halt meg. Kutatásaim szerint nem született gyereke.

Második férje Kutnyánszky György volt, akivel Baján éltek. 1871. január 3-án másodszor is megözvegyült, Kutnyánszky ötvennégy évesen halt meg. A bajai anyakönyvek szerint közös gyermekük nem született. Kutnyánszky az 1850-es évek első felében Baja város egyik jegyzője volt, és a Bárány utcában lakott; két fia is a bajai gimnáziumba járt (III.BGI). 1854-ben árvatári bérjegyző volt (MNL BKML IV. 1407. G.). Borsay Jenő szerint Kutnyánszkyknak a szőleje közvetlenül a zsidó temető mellett terült el. Laura 1897-ben halt meg (MNL BKML XV. 33. I. D.).

JAKOBEI JÓZSEF

1830. március 5-én született Kúlán. A bajai gimnáziumban tanult 1840 és 1843 között (MNL BKML VIII. 54. 4. k.), de csak a három grammatikai osztályt végezte el – Károlyhoz hasonlóan. Az eminens tanulók közt volt (REGII GYMNASII 1841: 6). A Jakobey fiúk közül az egyetlen, aki honvédként vett részt az 1848–1849-es szabadságharcban. 1849. május 7-én a védseregbe Bajáról 115 főt soroztak be a 18–30 évesek közül. Ezek egyike – Jakobey János 18 éves róm. kat. vasárus – életkora alapján Jakobey József lehet (más Jakobey család nem élt Baján). Az iraton található megjegyzés szerint ekkor „mozgó csapatbeli” (MNL BKML XV. 33. 14. D.), tehát már korábban honvéd lett. Egy, a volt honvédekről készített 1849. év végi bajai összeírás szerint a szabadságharc után Pesten tartózkodott (MNL BKML IV. 1105. A. A. B). A későbbiekben hazatérhetett, mert 1851 januárjában már a Baján lakó sorkötelesek (1824–1830 között születettek) listáján szerepel a neve. A lista 51 személye közül a februári összeírás szerint negyvenhatan vagy nem voltak Baján, vagy nem volt ismert a tartózkodási helyük (MNL BKML IV. 1407. G.). Életével kapcsolatban az 1850-es évekből nem találtam másik iratot vagy adatot. Az

¹² (Baja, 1824 – Baja, 1862).

1860-as évekből az egyik első adat, hogy a Nemzeti Tornaegylet tagja volt, később hosszabb időn át az ellenőre is (Pesti Hírlap 1888. február 12.: 5.). 1866-ban választmányi póttag volt (A Hon 1866. augusztus 19.: 3).

A budapesti ágostai evangélikus egyházgyülekezet pénztárnoka 1865-től haláláig (DOLESCHALL 1887: 136, 174). 1867-től a főegyházmegyei gyámintézet pénztárnoka is, és 1882-től a magyarhoni egyetemes evangélikus egyházi gyámintézet főpénztárnoka is egyben (ÁRVAI TEÖREÖK 1867: 186). Budapesten a Deák tér 3. alatt lakott, az 1880-as években pedig a Deák tér 4.-ben (CONCHA 1881: 140).

A társadalmi életéről kevés hír maradt fenn, csupán néhány jótékonyági adakozása. Ezek egyike volt az újverbécsi gimnázium új épületének felépítésére küldött egyforintos adománya (KOVALSZKY 1888: 15). A Természettudományi Társulat tagja is volt (Természettudományi Közlöny 1887. június 1.: 269).

1869-ben vette feleségül Dedinszki Idát. Négy gyermekük született: László (1870–1927), Margit (1872–?), Erzsike (1874–?) és Gyula (1876–1933). Budapesten halt meg 1887. május 13-án (HELLEBRONTH 1912: 52). A *Fővárosi Lapok* nekrológja szerint „Jakobei József, a budapesti evangélikus egyház pénztárnoka, tegnap délután hosszas szenvedés után meghalt. Az elhunyt harmadfél évtized óta ritka buzgósággal és pontossággal viselte tisztségét s pénztárnoka volt az egyetemes ev. egyháznak, az ev. gyámintézetnek, a protestáns árvaháznak is. Elhunytja széles körökben kelt részvétet. A boldogult 58 évet élt” (Fővárosi Lapok 1887. május 14.: 973). A Kerepesi úti temetőben temették el evangélikus gyászszertartás szerint.

JAKOBEY JÁNOS UTÓÉLETE

Jakobey János munkásságát és gyógyításait a 20. század elejére már a feledés homálya borítja, hiszen a megyei monográfiába csak megjelent cikkeinek adatait írták be, és ezek kerültek be Szinnyei József lexikonába (SZINNYEI 1897) is. A két világháború között a bajai lapok hasábjain Borsay Jenő helytörténész, a bajai múzeum első igazgatója hívta fel a figyelmet Jakobey Károly és édesapja munkásságára (BORSAY 1936; 1938).

Az *Orvosi Tárban* megjelent írásai is tanúsítják, milyen sokféleképpen használta vezetéknevét, illetve hogyan változott a Jacobaei vezetéknevű Jakobey, majd pedig Jakobeire. Mesterségét gyermekei nem vitték tovább. A legidősebb fia maradt a Bácskában, és az ő révén unokái is itt születtek; közülük Dezső tanár és író lett, bár hivatása révén visszakerült a Felvidékre.

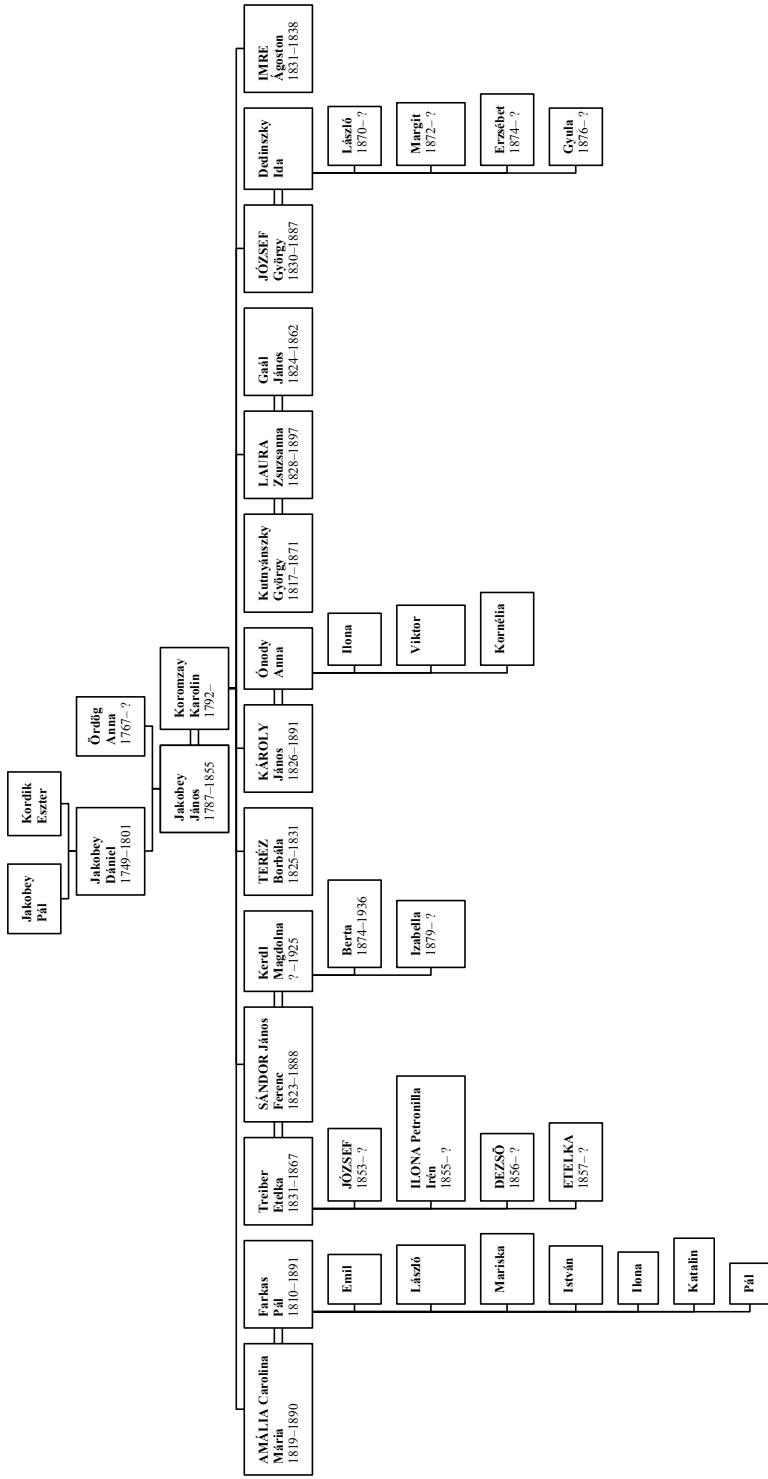
Két gyermeke, Amália és József felnőtt korukban az evangélikus hitet választották. Özvegyére és gyermekeire egy csekély vagyont is hagyott, mivel a házon kívül volt földje, szőlője, és a Bajai Takarékpénztár részvényese is volt.

Jakobey halála után Baja városi hatósága Fialla Juliust (Gyula) nevezte ki az állomására, de intézkedését a kerületi hatóság nem hagyta jóvá. Az ideiglenes seborvosi tisztséget dr. Peplovszky Sándor¹³ nyerte el, és helytelenítették, hogy rövid határidőt szabtak az álláspályázatra, illetve hogy Fiallát gyorsan kinevezték. A városi tanács azt hozta fel mentségül, hogy sok kolerás beteg volt a városban, a kórház és a katonai ispota is megtelt betegekkel. Eljárásuk igazolására még azt is megjegyezték, hogy „Fialla Julius sebész urnak 27 éve e városban tartzkodása alatt mindenkor e tanácsközség béke és rendszertő – loyális – kitünő becsületességű polgárnak – ügyes fáradhatatlan szorgalmú készséges, és lelkiismeretes orvosnak tapasztalván”, sőt a katonaságot is dicséretesen gyógyította. Szerintük Peplovszky nem a megfelelő személy a tisztségre, mivel nem beszéli a helyi nyelveket (MNL BKML IV. 1103. B. 1. 475. sz.). (Ez csak részben volt igaz, hiszen az 1851-es összeírás szerint a helyi nyelvek közül csak németül beszélt, de lengyelül, franciául és deákul is tudott, valamint tanult magyarul is. Fialla Csehországban született, így a rác nyelvet ő sem beszélte.) A bajai orvosok közül csak két seborvos, Krajnik László és Jakobey János beszélt rácul (MNL BKML XV. 33. 14. D.). Szeptember 17-étől kezdve két hónapon át dr. Peplovszky a munkájáért járó sebészi díj felét a bajai bölcsődének (vagyis óvodának), felét egyik orvostársának ajánlotta fel (MNL BKML IV. 1103. B. 1. 475. sz.). Jakobey utódja mégsem Fialla vagy Peplovszky lett, hanem Vizay Károly, akinek a megválasztása körüli nehézségek hozzájárulhattak ahhoz, hogy több évvel halála után továbbra is Jakobey János szerepel bajai sebészként különböző naptárak névtáiraiban meg a tiszti címtárakban (MÜLLER-VAHOT é. n. [1856]: 203).

A 19. század közepén Baján élt orvosokról kevés adat maradt fenn. A bajai Rókus temetőben csak egyikük neve olvasható egy később állított sírmeleken, illetve dr. Rosenman Pál feleségének a sírköve maradt fenn. Jakobey Jánosról fia, Károly készített arcképet, de nemrégiben a bajai múzeumba került Blätterbauer 1847-ben készített festménye is Jakobey Jánosról, akit e portrék – mint művészi jellemképek – alapján talán még közelebbről megismerhetünk.¹⁴ Gyermekeinek élete azt is példázza, hogy milyen lehetőségek, karrierpek nyíltak meg a 19. század közepén a Bácskában születettek számára.

¹³ Peplovszky Sándor (? 1820 – Baja, 1867) orvostudor, szülész, szemész, sebész, 1847 és 1850 között a bécsi közkórházban dolgozott. 1851-ben Bajára költözött, mert felesége az örökségét Adamovits Ferenc nagybátyjától csak ezzel a feltétellel kapta meg (KEMÉNY 2005: 77).

¹⁴ Köszönöm Korhecz Papp Zsuzsanna segítségét a festmények és a családi címer megtalálásában.

Jakobey János családfája

IRODALOMJEGYZÉK

- ÁRVAI TEÖREŐK Gyula 1867. E. E. E. [egyetemes evangélikus egyházi] gyámintézet. Pest, február 2-án. In: *Protestáns Egyházi és Iskolai Lap*, 6., 186–190. https://library.hungaricana.hu/hu/view/ProtestansIskolaiLap_1867/?pg=94&layout=s.
- Bácsmegeye 1911. január 13. = Egy bácskai emigráns halála. In: *Bácsmegeye*, 2., 5. https://epa.oszk.hu/05400/05449/00282/pdf/EPA05449_bacsmegeye_1911_002.pdf.
- Bajai dolgozatok. 2000. *A bajai ferencesek háztörténete I. 1694–1840*. Fordította Kapocs Nándor, az előszót és jegyzeteket írta Kóhegyi Mihály. (Bajai Dolgozatok 12.) Türr István Múzeum, Baja. https://library.hungaricana.hu/hu/view/MEGY_BACS_bajaidolgozatok_12/?pg=4&layout=s.
- Bajai Közlöny 1860. április 29. = Közöljük a bajai lövészegylet újon alakult tisztikarát. In: *Bajai Közlöny*, 18., 70. https://epa.oszk.hu/05200/05286/00018/pdf/EPA05286_bajai_kozony_1860_018.pdf.
- BAJAI TAKARÉKPÉNZTÁR 1863 = *Kimutatása a Bajai Takarékpénztár üzletének 1862-iki Január 1-től December 31-ig*. Bajai Takarékpénztár, Baja
- BÁNDL János igazgató (szerk.) 1875. *A Bajai Kir. Kath. Főgymnasium értesítőnye az 1874/5-ik évről*. Nyomatott Paul Károl gyorsajtóján, Baja
- BERNHART Ernő 1898. *A bajai Takarékpénztár története. 1848–1898*. Baja
- BOROVSKY Samu, dr. (szerk.) é. n. [1909]. *Bács-Bodrog vármegye*. I–II. (Magyarország Vármegyéi és Városai). Országos Monografia Társaság, Budapest. https://mek.oszk.hu/11800/11859/pdf/11859_02_1_1.pdf. <https://www.scribd.com/doc/169626194/Bacs-Bodrog-2>.
- BORSAY Jenő 1936. Városunk értékei. A Jakobey-család apa és fia Baján. In: *Bácskai Ujság*, 90., 2–3. https://epa.oszk.hu/05400/05458/00338/pdf/EPA05458_bacsikai_ujsag_1936_090.pdf.
- BORSAY Jenő 1938. Érdekes régi okmány 1851-ből arról, hogy kik látták el akkor Baján az egészségügyi szolgálatot. A kimutatás... s onnan vándorolt be Magyarországra. In: *Független Magyarság*, 120., 4. https://epa.hu/05400/05465/01596/pdf/EPA05465_fuggetlen_magyarsag_1938_120.pdf.
- Budapesti Hírlap [Budapesti Közlöny] 1853. október 30. = Bácskából, oct. 20. [„a szerbovjvodina és temesibánságban kinevezett ügyvédek névjegyzéke”]. In: *Budapesti Hírlap*, 256., 1424. https://adt.arcanum.com/hu/view/BudapestiHirlap_1853_10/?pg=133&layout=s&query=Jakobey.
- Budapesti Közlöny 1867. június 15. = Helyhatóságok. A bácsmegeyei tisztikar felkiáltás útján következőleg alakult meg. In: *Budapesti Közlöny*, 79., 835. https://adt.arcanum.com/hu/view/BudapestiKozlony_1867_06/?pg=118&layout=s&query=Jakobei.

- Budapesti Közlöny 1871. december 24. = Hivatalos rész. Igazságügyi magyar miniszerem előterjesztésére... az újvidéki törvényszék területén törvényszéki bírának: Jakobey Sándor bácsmegyei törvényszéki ülnököt... In: *Budapesti Közlöny*, 6477–6483. https://adt.arcanum.com/hu/view/BudapestiKozlony_1871_12/?pg=433&layout=s&query=Jakobey.
- Budapesti Közlöny 1873. október 31. = Árverési hirdetmény... Jacobei Sándor újvidéki lakos tulajdonát képező a bajai 2146 sz. tjkönyvben foglalt és 3625 frt. becsült szőlőnek végrehajtási elárverezései elrendeltetvén... In: *Budapesti Közlöny*, 251., 4289. https://adt.arcanum.com/hu/view/BudapestiKozlony_1873_10_ertesito/?pg=420&layout=s.
- Budapesti Közlöny 1877. augusztus 9. = Árverési hirdetmény. ...Jakobei Sándor ó-becsei lakos ellen... In: *Budapesti Közlöny*, 181., 6354. https://adt.arcanum.com/hu/view/BudapestiKozlony_1877_08/?pg=273&layout=s&query=Jakobei.
- CHYZER Kornél, dr. 1890. *A magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlésének története 1840-től 1890-ig. A Nagyváradon 1890. augusztus 16–20-ig tartott XXV-ik, jubiláris nagygyűlés alkalmára, az állandó központi választmány megbízásából.* K. n., S.-A.-Ujhely [Sátoraljaújhely]. https://adt.arcanum.com/hu/view/Books_07_19dik2odikSzazadiTarsadalomtortenet_0524_Magyar_orvosok_es_termeszetvizsgalok_vandorgyuleseinek_tortenete_1081/?pg=0&layout=s.
- CONCHA Károly (szerk.) 1881. *Az „Athenaeum” nagy képes naptára az 1881-dik évre.* Athenaeum R. Társulat, Budapest. https://adt.arcanum.com/ro/view/AthenaeumNagyKepesNaptara_1881/?pg=0&layout=s.
- CZIRFUSZ Ferenc 1866. Baja városa (Bácsmegyében). In: *Vasárnapi Ujság*, 40., 480–481. <https://epa.oszk.hu/00000/00030/00657/pdf/00657.pdf>
- DOLESCHALL, Eduard Alexander 1887. *Das erste Jahrhundert aus dem Leben einer hauptstädtischen Gemeinde aus Veranlassung des hundertjährigen Bestandes der Pester evang. Kirchengemeinde.* Franklin Verein, Budapest. <https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=hvd.ah4qpp&seq=5>.
- DONÁTH Gyula 1940. *Donáth Gyula élete és munkája. Önéletrajz.* Horizont Könyvkiadó, Budapest
- DUDÁS Gyula 1896. A bácskai nemes családok összeírása 1841-ből. In: D. Gy. (szerk.): *A Bács-Bodrogh Vármegyei Történelmi Társulat évkönyve.* Bittermann Nándor és Fia Könyv- és Könyomdájából, Zombor, 147–176. https://adt.arcanum.com/hu/view/MTA_BacsBodrogVmTortTarEvkonyve_1896/?pg=191&layout=s&query=Dudas+Gyula.
- FÁBIÁN Borbála 2010. Újévi üdvözetek a 19–20. században. Egy régi magyar szokás a Bácskában. In: *Bácsország*, 4., 3–12. https://adt.arcanum.com/hu/view/Bacsorszag_2010/?pg=341&layout=s&query=Borbála.

- FÁBIÁN Borbála 2012a. Délvidéki gyógyszertárak 1875-ben. In: *Bácsország*, 1., 2–5. https://adt.arcanum.com/hu/view/Bacsorszag_2012/?pg=6&layout=s.
- FÁBIÁN Borbála 2012b. Gyógytárak és gyógyszerészek Baján. In: *Bácsország*, 1., 26–32. https://adt.arcanum.com/hu/view/Bacsorszag_2012/?pg=33&layout=s.
- FÁBIÁN Borbála 2018. Uszoda, úszás, vízi mentés a 19. század közepén Baján. In: *Bácsország*, 1., 10–18.
- FÉNYES Elek 1847. *Magyarország leírása. 2. rész. Magyarország részletesen*. Nyomatott Beemelnél, Pest. https://real-eod.mtak.hu/5323/2/Helytortenet_0741_Fenyas_Elek_Magyarország_leirasa_2_113.pdf
- Fővárosi Lapok 1887. május 14. = Halálozás [Jakobei József halálhírének közzététele]. In: *Fővárosi Lapok*, 132., 973. https://adt.arcanum.com/cs/view/FovarosLapok_1887_05/?pg=104&layout=s.
- FRIEBEISZ István (szerk.) 1856. *Müller Gyula nagy naptára 1856-dik szökő évre*. Müller Gyula sajátja; Müller Emil könyvnyomdája. Pest
- HALÁSZ Gejza [Geiza] (szerk.) 1847. *A magyar orvosok és természetvizsgálók Kassa-Eperjessen tartott hetedik nagygyűlésének történeti vázlatja és munkálatai*. Walzel nyomda, Pest. https://real-eod.mtak.hu/1329/1/Magyar_orvosok_es_termeszetvizsgalok_1847_tartalommal.pdf.
- HELLEBRONTH Károly 1912. *Családtörténeti jegyzetek*. Pesti Könyvnyomda Rt., Budapest
- A Hon 1882. április 11. = Halálozások [Torma Izidor baracsi plébános halálhíre]. In: *A Hon*, 2. https://adt.arcanum.com/hu/view/AHon_1882_04/?pg=57&layout=s&query=Torma+Izidor.
- A Hon 1866. augusztus 19. = Ujdonságok. (A pesti tornaegylet) [Választmányi póttag lett Jakobei József is]. In: *A Hon*, 191., 3. https://adt.arcanum.com/hu/view/AHon_1866_08/?pg=62&layout=s&query=Jakobei+József.
- Hölgyfutár 1853. május 14. = Bajáról írták. In: *Hölgyfutár*, 93., 384. https://adt.arcanum.com/hu/view/Holgyfutar_1853_04-1/?pg=389&layout=s.
- Hölgyfutár 1853. május 31. = Tehetségdúsabb ifjú festészeink egyikének, Jakobei... In: *Hölgyfutár*, 105., 432. https://adt.arcanum.com/hu/view/Holgyfutar_1853_04-1/?pg=437&layout=s.
- JACOBAEI János [Jakobey János] 1831. Különös kórjellel járt méhrák. In: *Orvosi Tár*, 3., 207–209. https://library.hungaricana.hu/hu/view/ORSZ_ORVO_OT_1831_01/?pg=209&layout=s&query=r.%20seborvosa.
- JACOBEI János [Jakobey János] 1840. Nevezetes bonczolások a betudások (imputatio) törvényszéki kérdésére alkalmazva. In: *Orvosi Tár*, 9., 129–140. https://library.hungaricana.hu/hu/view/ORSZ_ORVO_OT_1840_05/?pg=146&layout=s&query=Jacobei.

- Jelenkor 1839. január 9. = Bajai hírek dec. 31. kérés. In: *Jelenkor*, 3., 9. https://adt.arcanum.com/hu/view/Jelenkor_1839/?pg=8&layout=s.
- KAIZER Nándor, P. 1927. A bajai gimnázium statisztikája a 19-ik században. In: *Bajai Ujság*, 140., 2. https://epa.oszk.hu/05400/05460/01025/pdf/EPA05460_bajai_ujsag_1927_140.pdf.
- KEMÉNY Gábor (összeáll.) [1951]. *A bajai ágostai hitvallású evangélikus keresztény anyaegyház története: 1833-tól 1951. június 30-ig*. Kézirat
- KEMÉNY János (szerk.) 2005. Duna-Tisza közti mezővárosi végrendeletek 1738–1847. Forrásközlemények 9. Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára, Kecskemét
- KEMÉNY János (összeáll.) 2008. *Baja mezőváros szerepe az 1848–1849. évi szabadságharcban*. I–II. Összeállította, jegyzetekkel ellátta, a bevezető tanulmányt írta, a német nyelvű dokumentumokat fordította, szerkesztette: Kemény János. (Forrásközlemények 11), Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Levéltára. Kecskemét. https://library.hungaricana.hu/hu/view/BKKM_Fk_11_1_1848/?pg=0&layout=s. https://library.hungaricana.hu/hu/view/BKKM_Fk_11_2_1848/?pg=3&layout=s.
- KEMPELEN Béla 1913. *Magyar nemes családok*. V. kötet. HÉ – KEZY. Grill Károly Könyvkiadóvállalata. Budapest. <https://mek.oszk.hu/25000/25079/>
- Kerti Gazdaság 1860. június 30. = [Jakobei Sándor Magyar Kertészeti társulat tagja lett.] In: *Kerti Gazdaság*, 1860. június 30. 567. hasáb
- KOPCSÁNYI Károly 1897. *A Pécsi Jogakadémia multja és jelene*. Pécsi Irodalmi és Könyvnyomdai Részvénytársaság, Pécs. <https://real-eod.mtak.hu/5424/1/000905789.pdf>.
- KOVALSZKY Lajos (szerk.) 1888. *Tizenhetedik évi tudósítás az Uj-verbászi pártfogósági nyilvános algymnasiumról az 1887–88. tanévben*. Herkovits Márk gyorsajtó nyomása. Kúla. https://adt.arcanum.com/hu/view/Ujverbasz_40044_AllamiGimnazium_40060_1887/?pg=0&layout=s.
- KOVALSZKY Lajos 1895. Az ujverbászi államilag segélyezett községi algymnasium története. In: K. L. (szerk.): *Huszonnegyedik évi értesítő az ujverbászi államilag segélyezett községi algymnasiumról, az 1894–95 tanévben*. Nyomatott Berkovits Márknál, Kúla. 4–55. https://adt.arcanum.com/hu/view/Ujverbasz_40044_AllamiGimnazium_40067_1894/?pg=0&layout=s.
- Közlöny 1849. április 15. = Bácsból. In: *Közlöny*, 80., 293. https://adt.arcanum.com/hu/view/Kozlony_1849_04/?pg=50&layout=s&query=Jakobey.
- KRAJNIK László 1845. = Idő- s kórjárát és orvosi nevezetességek Bács megyéből. In: *Orvosi Tár*, 7. köt., 25., 397–399. https://library.hungaricana.hu/hu/view/ORSZ_ORVO_OT_1845_07/?pg=412&layout=s.
- Magyar Themis 1876. április 6. = Az ügyvédi kamarákból [Jakobei Sándor óbecsei ügyvédet a szabadkai ügyvédi kamara lajstromába folytatólágon felvette].

- In: *Magyar Themis*, 14., 111. https://adt.arcanum.com/cs/view/Magyar_Themis_1876/?query=tereske+ii&pg=114&layout=s.
- MÜLLER, Hermann Alexander (vorb.) 1896. *Allgemeines Künstler-Lexikon. Leben und Werke der berühmtesten bildenden Künstler. Zweiter Band – 1. Hälfte (Gaab – Janinet)*. Dritte unbearbeitete und bis auf die neuste Zeit ergänzte Ausgabe. Literarische Anstalt Rütten & Loening, Frankfurt am Main. <https://archive.org/details/allgemeineskunsto00oherm/page/n3/mode/2up?ref=ol>.
- MÜLLER Gyula – VAHOT Imre é. n. [1856]. *Müller Gyula és Vahot Imre egyesült 1857-iki magyar- és erdélyországi nagy képes naptára. Magyarország, Erdély és a szerb vajdaság és temesi bánóság lehető legteljesebb kimerítőbb tisztviselői névtárával*. I. évi folyam. 140 fametszetű képpel és vignettel. (4-r. 251 és 3 l.). Müller Gyulánál, Pest. https://books.google.cz/books?id=byFpAAAAcAAJ&printsec=frontcover&hl=cs&source=gbs_atb#v=onepage&q&f=false.
- Orvosi Tár 1838. november 18. = Megtiszteltetés és Hivatalnyerés. In: *Orvosi Tár*, 21., 346. https://library.hungaricana.hu/hu/view/ORSZ_ORVO_OT_1838_01/?pg=347&layout=s.
- Orvosi Tár 1840. december 20. = Boldogult Schuster harmadik emlékére adakozások. In: *Orvosi Tár*, 5. félév, 25., 396–399. https://library.hungaricana.hu/hu/view/ORSZ_ORVO_OT_1840_05/?pg=411&layout=s.
- Pester Lloyd-Kalender 1862 = *Pester Lloyd-Kalender für das Jahr 1862*. Pester Lloyd, Pest. https://library.hungaricana.hu/hu/view/FszekCimNevTarak_08_008_04/?pg=9&layout=s.
- Pesti Hírlap 1848. május 20. = Bácsból. In: *Pesti Hírlap*, 61., 458–459. https://adt.arcanum.com/hu/view/PestiHirlap_1848-1/?pg=459&layout=s.
- Pesti Hírlap 1888. február 12. = Egyletek és intézetek. A nemzeti tornaegylet [Megemlékezés Jakobei József rendes tag elhunytáról]. In: *Pesti Hírlap*, 43., 5. https://adt.arcanum.com/hu/view/PestiHirlap_1888_02/?pg=162&layout=s.
- Pesti Napló 1857. július 28. = Az „első magyar általános biztosítás”. In: *Pesti Napló*, 2258., 1–2. https://adt.arcanum.com/hu/view/PestiNaplo_1857_07/?pg=92&layout=s.
- Pesti Napló 1882. március 9. = Munkácsy képe. In: *Pesti Napló*, 68., 2. https://adt.arcanum.com/hu/view/PestiNaplo_1882_03/?pg=51&layout=s&query=Jakobey.
- REGII GYMNASII 1841 = *Juventus Regii Gymnasii Bajensis Ordinis Sancti Francisci Provinciae Capistranae studiis posterioris semestris anni M.D.CCC. XLI. in classes pro merito relata* [A bajai királyi ferences gimnázium tanulójának érdemsorolása az 1841. év második félévében]. *Quinque-Ecclesis* [Pécs]. https://adt.arcanum.com/ro/view/Baja_00005_00020_1841/?pg=0&layout=s.

- SCHERER, Paul – FREIDRICH, Josef 2007. *Familienbuch der katholischen Pfarrei st. Georg, Kula in der Batschka 1771–1943. Mit der Filialen*. I–II. Heimatortsgemeinschaft (HOG) Kula in der Batschka [u. a.], Kirchdorf am Inn
- SCHÖNBERGER, Andreas 1841. *Denkbuch des großen Brandes in Baja 1840. am 1ten May*. Selbstverlag, Pest
- SEBŐK [József] 1858. Levelezés – Baja, július 11. 1858. In: *Kerti Gazdaság*, 1858. júl. 23. 241–242.
- SIMON Katalin 2013. *Sebészet és sebészek Magyarországon (1686–1848)*. (A Semmelweis Egyetem Levéltárának Kiadványai 5.) Semmelweis Kiadó, Budapest. https://library.hungaricana.hu/hu/view/SE_Lk_05/?pg=4&layout=s.
- SZALKAY Gergely – NÉMETH János (szerk.) 1846. *Ipar-czímtár... 1847. közön-séges évre*. K. n., Pest
- SZALKAY Gergely (szerk.) é. n. [1847] *Ipar-czímtár ... 1848-dik szökö évre*. Pest
- SZANA Tamás 1889. *Magyar művészek. Műtörténelmi vázlatok képekkel*. Hornyánszky Viktor R. -T. nyomdai műintézet, Budapest
- SZEKERES Margit, Nagyszandai 1938. *Jakobey Károly 1826–1891*. (A Budapesti Királyi Magyar Pázmány Péter Tudományegyetem Művészettörténeti és Keresztényrégészeti Intézetének Dolgozatai 47.) Hollósy ny., Budapest
- SZINNYEI József 1897. *Magyar írók élete és munkái. V. kötet. Iczei–Kempner*. Hornyánszky Viktor Könyvkiadóhivatala, Budapest, 253. mek.oszk.hu/03600/03630/html/index.htm
- Természettudományi Közlöny 1887. június 1. = XIII. választmányi ülés. 1887. május 18-ikán. Elnök: Szily Kálmán [Jakobei József evangélikus egyházi pénztárnok halálhírének tudomásul vétele]. In: *Természettudományi Közlöny*, 19. köt. 214. f. 268–269. https://epa.oszk.hu/02100/02181/00214/pdf/EPA02181_Termeszettudomanyi_kozlony_1887_268-269.pdf.
- TÓTH Lőrinc – BRASSAY Sámuel – GALGÓCZY Károly (szerk.) é. n. [1855]. *Nemzeti képes naptár 1856-dik szökö évre*. I. évf. Landerer és Heckenast, Pest
- VAHOT Imre 1854. *Vahot Imre nagy képesnaptára 1855-re. Országos tiszti czím- és névtárral*. I. évi folyam. Geibel Armin, Pest
- Vasárnapi Ujság 1882. április 16. = Halálozások [Torma Izidor, ferencrendi szerzetes és baracsi plébános halálhíre]. In: *Vasárnapi Ujság*, 16., 254. <https://epa.oszk.hu/00000/00030/01467/pdf/01467.pdf>
- Vasárnapi Ujság 1891. július 26. = Halálozások. Jakobey Károly festőművész, elhunyt e hó 17-én, Budapesten, 66 éves korában... In: *Vasárnapi Ujság*, 30., 494. <https://epa.oszk.hu/00000/00030/01951/pdf/01951.pdf>

LEVÉLTÁRI FORRÁSOK

- III.BGI III. Béla Gimnázium irattára, Baja.
Iskolai anyakönyvek.
- KFL Kalocsai Főegyházmegyei Levéltár, Kalocsa.
I. 1. d. Baja – Belvárosi halotti anyakönyv.
I. 1. d. Kula r.k. anyakönyvek
I. 2. a. Peres iratok – Baja.
VIII. 8. b. Nemesmiliticsi r. k. születési anyakönyv.
VIII. 8. b. Zombori anyakönyvek.
- MNL BKML Magyar Nemzeti Levéltár Bács-Kiskun Vármegyei Levéltára.
IV. 1001. Baja Város Községtanácsának és Tanácsának jegyzőkönyvei és jegyzőkönyvi iratai (1724–1849).
IV. 1002. r. Baja Város Tanácsának iratai, Végrendeletek (1752–1905).
IV. 1005. Baja Város Árvahivatalának iratai (1796–1849).
IV. 1103. a. Baja Város Községtanácsának iratai (1850–1865), Községtanácsai iratok (1848–1854).
IV. 1103. b. Baja Város Községtanácsának iratai (1850–1871). Baja város közgyűlésének iratai (1855–1871).
IV. 1105. b. Baja Város Tanácsának iratai (1850–1871), Közigazgatási iratok (1850–1871).
IV. 1105. g. Baja Város Tanácsának iratai, Népszámlálási iratok (1857).
IV. 1108. Baja város Házipénztárának iratai (1855–1871)
IV. 1407. g. Baja Város Tanácsának iratai, Vegyes iratok (1786–1950).
IV. 1414. Baja Város Adóhivatalának iratai (1792–1944).
VIII. 54. Ferences rend Bajai Gimnáziumának iratai (1815–1849).
VIII. 801. Baja Város Közkórházának iratai (1835–1946).
XIV. 81. Dórits Károly bajai tanácsnok iratai (1814–1848).
XV. 33. Bajai múzeumi gyűjtemény (Borsay-gyűjtemény).
1. d. Genealógia
10. d. Kultúrügyek
14. d. Közegészségügy; 1848–49-es iratok
- TIM Türr István Múzeum (Baja).
55.348. 1. – A Bajai Lövész Társaság év könyve (1835–?).

ABSTRACT • The aim of this study is to present the life of a physician and his family in 19th-century Bácska. János Jakobey (1787–1855), a nobleman originating from Upper Hungary and born in Pilis in 1787, became a municipal physician in Nemesmilitics after completing his studies at the University of Pest, and from 1820 served as district surgeon of the Kula district. Owing to his efforts in combating cholera and to his articles published in *Orvosi Tár*, he became well known not only in Bácska but throughout Hungary. In 1837, partly for this reason, he was elected city surgeon of Baja. During the great fire of Baja in 1840 he treated patients free of charge, and on other occasions he was also known for his charitable activities. – Jakobey, who converted to the Catholic faith in Rozsnyó in 1811, married an Evangelical woman. Seven children were born to them in Nemesmilitics, Új-Verbász, and Kúla, five of whom reached adulthood. Ferenc Pollermann, a pharmacist from Baja, served as godfather to six of their children. Jakobey initially sent his sons to the Evangelical grammar school in Új-Verbász, and after the family's move to Baja enrolled them in the grammar school there. His most renowned child, Károly, became a painter and opened his first studio in Baja. His eldest son, Sándor, played a significant role as a lawyer in the foundation and early years of the Baja Savings Bank; in 1858 he was elected a city councillor, later becoming city prosecutor. From 1861 he worked at the court in Zombor, later serving as a county court juror and subsequently as a judge at the court in Újvidék, ending his career as a lawyer in Óbecse. Even after the family moved to Zombor, his sons continued their studies at the grammar school in Baja. Jakobey's eldest child, Amália, was a member of the first women's association of Bácska, the Baja Ladies' Benevolent Society. His youngest son, József, worked as an iron merchant, fought as a soldier in the War of Independence of 1848–1849, and later became treasurer of the Evangelical Church in Budapest; he also served as auditor and alternate board member of the National Gymnastics Association. – From his income Jakobey was able to purchase his own house and vineyard. In both of his wills he named his wife, Karolina Koromzay, as his heir. János Jakobey died in 1855 as a respected citizen of the city.

KEY WORDS • physicians, 19th century, Bácska, testament, family, surgeon, writer, cultural history

SAŽETAK • Cilj ovog rada jeste prikaz života jednog lekara i njegove porodice u Bačkoj u 19. veku. Janoš Jakobei (1787–1855), plemić poreklom iz Gornje Ugarske (Felvidék), rođen 1787. godine u Pilišu, nakon završetka studija na Peštanskom univerzitetu postao je opštinski lekar u Nemešmilitiću, a od 1820.

godine i okružni hirurg kulske oblasti. Zahvaljujući borbi protiv kolere i članica objavljenim u časopisu *Orvosi Tár*, postao je poznat ne samo u Bačkoj nego i širom Ugarske. Delimično zbog toga, 1837. godine izabran je za gradskog hirurga u Baji. Tokom velikog požara u Baji 1840. godine besplatno je lečio bolesnike, a i u drugim prilikama rado je pomagao i darivao. – Jakobei, koji je 1811. godine u Rožnjavi prešao u katoličku veru, oženio se evangelističkom vernicom. U Nemešmilitiću, Novom Vrbasu i Kuli rođeno im je sedmoro dece, od kojih je petoro doživelo odraslo doba. Kum šestoro njegove dece bio je Ferenc Polerman, apotekar iz Baje. Svoje sinove je najpre slao u evangelističku gimnaziju u Novom Vrbasu, a nakon preseljenja u Baju upisao ih je u bajske gimnazije. Njegovo najpoznatije dete, Karolj, postao je slikar i svoju prvu slikarsku radionicu otvorio u Baji. Najstariji sin, Šandor, kao advokat je imao značajnu ulogu u osnivanju i prvim godinama rada Bajske štedionice; 1858. godine izabran je za gradskog odbornika, a potom je postao gradski tužilac. Od 1861. godine radio je na sudu u Somboru, kasnije kao sudski prisudnik županijskog suda, a potom i kao jedan od sudija novosadskog suda, da bi život završio kao advokat u Bečeju. I nakon preseljenja u Sombor, njegovi sinovi su pohađali gimnaziju u Baji. Najstarije dete Janoša Jakobei-a, Amalija, bila je članica prve ženske dobrotvorne organizacije u Bačkoj – Bajskog dobrotvornog ženskog društva. Njegov najmlađi sin, Jožef, bio je trgovac gvožđem, zatim se kao *honvéd* borio u revoluciji i ratu za nezavisnost 1848–1849. godine, a kasnije je postao blagajnik Evangelističke crkve u Budimpešti; bio je i kontrolor i zamenik člana upravnog odbora Nacionalnog gimnastičkog društva. – Od svojih prihoda Jakobei je uspeo da kupi sopstvenu kuću i vinograd. U oba testamenta kao naslednicu svoje imovine naveo je suprugu Karolinu Koromzai. Janoš Jakobei je preminuo 1855. godine kao ugledan građanin grada.

KLJUČNE REČI • lekari, 19. vek, Bačka, testament, porodica,
hirurg, pisac, kulturna istorija

Beérkezés időpontja: 2025. november 6.
Elfogadás időpontja: 2025. november 20.

